

nører mestrer problemet ved å bygge telefri veier. Det er bare et økonomisk spørsmål.

Jordbrukstillingen 1959.

Brukstall, arealer, husdyrhold, maskiner og redskaper m.v.

Av byråsjef N. Ones.

Jordbrukstillingen 1959 er den sjettede i rekken av særskilte, fullstendige jordbrukstillinger. Den første var i 1907, og siden har de vært holdt med stort sett 10 års mellomrom.

Dette gjør at en ikke uten videre kan skjære bort eldre tellingsbl.a. økte krav om mer detaljert statistikk og den sterke utvikling på de fleste felter innen jordbruket. Det har stadig blitt nye sider ved jordbruket som krever statistisk belysning.

Det er også nødvendig å bevare en viss kontinuitet i statistikken. Dette gjør at en ikke uten videre kan skjære bort eldre tellingsobjekter etter hvert som nye kommer til.

Ved de fullstendige jordbrukstillingene skal en ha oppgave fra alle som driver jordbruk, hagebruk og gartneri og husdyrhold (også pelsdyrhold) uten hensyn til arealets størrelse. Også for maskinstasjoner som ikke er knyttet til noe bruk skal en ha oppgave over maskiner og redskaper.

Jordbrukstillingen i 1959 ble stort sett gjennomført etter de samme retningslinjer som i 1949. Den vesentligste forskjell er at i 1959 ble byene telt etter samme tellingsregler som bygdene, mens det tidligere ble innhentet mer summariske oppgaver fra byene. En har f.eks. ikke hatt oppgaver over tall bruksenheter i byene før i 1959.

Tellingsdatoen var den samme i 1959 som i 1949 — 20. juni.

Brukstall og bruksstørrelse.

Jordbruksarealet har ved de seinere tellinger vært det sentrale ved gruppering av brukene etter størrelse. Jordbruksarealet omfatter det fulldyrkede areal + natureng og overflatedyrket jord til slått og beite. Tidligere ble også utslåttarealene regnet med til jordbruksarealet, men i 1959 ble disse arealene holdt utenfor. Tellingen i 1949 og de seinere representative tellinger viste at utslåttarealene stadig er redusert, slik at de nå spiller svært liten rolle. I 1949 ble det høstet utslåtter ved 16 000 bruk, i 1959 ved 4 400.

Tabell 1 viser tallet på bruksenheter fordelt etter jordbruksareal.

Tabell 1. Tallet på bruk etter jordbruksareal.

	Bygdene			Byene 1959	Riket 1959
	1949	1959	Prosentvis endring 1949-1959		
Kl. 0. Uten jordbruksareal	4 383	1 067	- 75.7	94	1 161
» 1. Inntil 2 da jordbr. areal	91 745	151 302	+ 64.9	52 201	203 503
» 2. 2.1- 5 da jordbr. areal	27 500	28 880	+ 5.0	2 061	30 941
» 3. 5.1- 10 » »	23 480	19 168	- 18.4	246	19 414
» 4. 10.1- 20 » »	46 370	40 610	- 12.4	279	40 889
» 5. 20.1- 35 » »	48 916	43 493	- 11.1	225	43 718
» 6. 35.1- 50 » »	31 089	31 665	+ 1.9	144	31 809
» 7. 50.1- 75 » »	29 045	28 659	- 1.3	110	28 769
» 8. 75.1- 100 » »	13 402	13 292	- 0.8	65	13 357
» 9. 100.1- 200 » »	15 511	14 975	- 3.5	99	15 074
» 10. 200.1- 500 » »	4 760	4 826	+ 1.4	44	4 870
» 11. 500.1-1000 » »	337	365	+ 8.3	7	372
» 12. Over 1000 » »	36	42	+ 16.7	1	43
I alt	336 574	378 344	+ 12.4	55 576	433 920
<i>Av disse:</i>					
Med inntil 5 da jordbr. areal	123 628	181 249	+ 46.6	54 356	235 605
Med over 5 da jordbr. areal	212 946	197 095	- 7.4	1 220	198 315

Ved vurderingen av disse oppgavene skal en være merksam på at det er *brukerforholdet*, ikke *eierforholdet*, som er lagt til grunn for bruksenheten ved jordbrukstillingene. Det som innen en kommune blir drevet av en bruker, blir regnet som en bruksenhet uansett om brukeren er eier eller om han leier det hele eller en del av det.

Bruksklasse 0 omfatter vesentlig husdyrhold uten jordbruksareal. Denne type av bruksenheter er sterkt redusert siden 1949 over hele landet.

Bruksklassene 1 og 2 (med inntil 5 dekar jordbruksareal) omfatter vesentlig villahager, tomtebruk o.l. Det er i de fleste tilfelle bosteder for folk i andre yrker. For å komme med i tellingen må de dog ha husdyrhold eller dyrking av nyttevekster. Slike små bruksenheter finner en særlig i byene og i bygdene omkring byer og industrisentra m.v.

Det har vært sterk øking i tallet på bruksenheter med inntil 5 dekar. Det gjelder særlig bruksklassen inntil 2 dekar. Bare Troms og Finnmark hadde færre enheter med inntil 5 dekar i 1959 enn i 1949.

Tallet på bruk med over 5 dekar jordbruksareal er redusert med 16 000 eller vel 7 prosent. Praktisk talt hele denne reduksjonen faller på brukene mellom 5 og 35 dekar. Alle fylker viser nedgang for

denne bruksgruppen som stort sett omfatter bruk som drives som sideyrke.

Tabell 2 gir en oversikt over bruksstrukturen i de enkelte fylker. Oversikten gjelder bygdene og omfatter brukene med over 5 dekar jordbruksareal. Det er her nyttet en grovere klasseinndeling enn i tabell 1. Tabellen viser også gjennomsnittlig jordbruksareal i dekar pr. bruk med over 5 dekar i 1949 og 1959.

Tabell 2. Brukene fordelt etter jordbruksareal. Middels jordbruksareal i dekar pr. bruk over 5 dekar.

	5.1-35 dekar	35.1- 50 dekar	50.1- 100 dekar	Over 100 dekar	I alt over 5 dekar	Middels jordbruks- areal pr. bruk over 5 dekar	
						1949	1959
Østfold	1 825	704	1 650	2 782	6 961	99.5	109.1
Akershus	2 840	842	1 588	2 757	8 027	88.8	100.4
Hedmark	9 068	2 550	3 433	2 112	17 163	54.0	59.2
Oppland	6 919	2 489	3 432	2 155	14 995	58.6	58.8
Buskerud	4 199	1 248	2 152	1 283	8 882	54.7	56.7
Vestfold	1 580	633	1 685	1 639	5 537	74.8	83.1
Telemark	4 369	1 455	1 667	373	7 864	40.7	40.8
Aust-Agder	3 774	823	615	47	5 259	28.8	28.7
Vest-Agder	5 039	1 279	832	74	7 224	26.7	29.8
Rogaland	4 392	2 123	3 668	1 163	11 346	44.1	53.6
Hordaland	8 766	2 787	3 180	313	15 046	34.2	35.6
Sogn og Fjordane .	5 410	2 247	3 277	385	11 319	41.6	42.3
Møre og Romsdal .	8 672	2 828	3 336	569	15 405	38.8	38.6
Sør-Trøndelag	5 206	1 847	3 409	1 676	12 138	57.1	57.3
Nord-Trøndelag ..	4 247	1 541	2 553	2 199	10 540	62.2	67.6
Nordland	14 494	3 366	3 302	506	21 668	32.1	32.5
Troms	8 893	2 229	1 732	149	13 003	30.7	30.7
Finmark	3 578	674	440	26	4 718	23.2	26.3
Rikets bygder	103 271	31 665	41 951	20 208	197 095	48.1	50.6
Bygder + byer ...	104 021	31 809	42 126	20 359	198 315	—	50.6

Jordbruksarealet.

Tabell 3 viser hvordan jordbruksarealet ble nyttet i 1949 og 1959.

Samlet jordbruksareal er siden 1949 redusert med 2 prosent, mens det fulldyrkede areal har økt med knapt 3 prosent.

Det mest iøynefallende ved arealfordelingen er den sterke økingen og omleggingen innen korndyrkingen. Samlet kornareal økte fra 1.5 mill. dekar i 1949 til 2.2 mill. i 1959. Byggarealet har økt fra 0.4 til 1.4 mill. dekar. Hveteararealet er samtidig redusert med 70 prosent. Havre, som tidligere la beslag på størst areal, viser 15 prosent reduksjon. I 1949 utgjorde hvete og rug 21 prosent av kornarealet, i 1959 knapt 5 prosent.

Tabell 3. Bruken av arealet. Dekar.

	Bygdene			Byene 1959	Riket 1959
	1949	1959	Prosentvis endring 1949-1959		
Hvete	304 782	90 951	- 70.2	1 604	92 555
Rug	9 733	10 428	+ 7.1	403	10 831
Bygg	398 711	1 398 841	+250.8	10 462	1 409 303
Havre	753 376	642 440	- 14.7	4 603	647 043
Blandkorn	38 942	20 211	- 48.1	52	20 263
Erter til modning	4 767	1 625	- 65.9	60	1 685
Korn og erter i alt	1 510 311	2 164 496	+ 43.3	17 184	2 181 680
Grønnfôr	163 087	113 725	- 30.3	384	114 109
Poteter	579 767	548 859	- 5.3	3 619	552 478
Fôrnepe	47 440	35 321	- 25.5	61	35 382
Kålrot	71 353	80 946	+ 13.4	568	81 514
Fôrbete	23 685	13 667	- 42.3	132	13 799
Fôrmargkål	11 131	20 924	+ 88.0	190	21 114
Grønnsaker på friland	41 486	52 034	+ 25.4	2 451	54 485
Jordbær	9 473	8 566	- 9.6	140	8 706
Bringebær	4 959	3 974	- 19.9	418	4 392
Andre vekster på åker og i hage	172 139	275 822	+ 60.2	40 269	316 091
Brakk	37 618	93 376	+148.2	1 647	95 023
Åker og hage i alt	2 672 449	3 411 710	+ 27.7	67 063	3 478 773
Eng til slått på fulldyrket jord	4 845 414	4 280 083	- 11.7	22 942	4 303 025
Eng til slått på natureng og overflatedyrket jord	1 096 476	760 920	- 30.6	2 576	763 496
Seterløkker ¹	153 034
Utslåtter ²	224 834
Kultarbeite på fulldyrket jord	554 081	556 076	+ 0.4	4 710	560 786
Kultarbeite på natureng og overflatedyrket jord	854 151	996 481	+ 16.7	4 638	1 001 119
Eng som ligger unyttet:					
Fulldyrket	50 075	..	678	50 753
Natureng og overflated...	142 146	..	1 563	143 709
Jordbruksareal i alt	10 400 439	10 197 491	- 2.0	104 170	10 301 661
Av dette:					
Fulldyrket	8 071 944	8 297 944	+ 2.8	95 393	8 393 337
Skikket for drift med 4-hjulstraktor	7 507 023	..	48 669	7 555 692

¹ I 1959 er seterløkker regnet med under de kulturer som de blir nyttet til.² Ikke med i jordbruksarealet 1959.

Det er Østlandet, Trøndelag og Rogaland som har økt sitt kornareal, mens det har vært reduksjon i de fleste fylker ellers i landet. Korn dyrkingen er altså i større grad enn tidligere konsentrert i visse deler av landet. Dessuten har det blitt færre korndyrkere med

gjennomsnittlig større kornareal på hver. I 1949 var det i hele landet 116 000 korndyrkere med gjennomsnittlig 13 dekar kornareal. I 1959 var det 82 000 dyrkere med vel 26 dekar. Samtidig har de større bruksenheter overtatt en større part av korndyrkingen. I 1959 hadde brukene med over 100 dekar jordbruksareal 67 prosent av kornarealet, mot 57 prosent i 1949.

Grønnfôrarealet var 30 prosent mindre i 1959 enn i 1949 og tallet på bruk med grønnfôr var redusert fra 63 000 til 37 000.

Potetarealet og tallet på potetdyrkere var litt mindre i 1959 enn i 1949. Middels potetareal pr. dyrker var 2.4 dekar ved begge tellingene.

Samlet areal til rotvekster og fôrmargkål var omtrent uendret, men det har foregått en omlegging til mer kålrot og fôrmargkål på bekostning av fôrnepe og fôrbete.

Grønnsakarealet har økt, mens arealet til jordbær og bringebær er redusert. Det er ellers store distriktsvise variasjoner. Jordbærarealet har f. eks. økt relativt sterkt i Trøndelag og Nord-Norge.

Engarealet til slått er redusert med 12 prosent for fulldyrket eng og med 31 prosent for natureng og overflatedyrket eng.

Kulturbeitearealet var noe større i 1959 enn i 1949. Tall bruk med kulturbeite har også økt. På Østlandet, der kornarealet økte mest, var kulturbeitearealet mindre enn i 1949. I Trøndelag har det vært en liten øking i arealet. I Agder, på Vestlandet og i Nord-Norge har kulturbeitearealet økt relativt meget.

Gjennomsnittlig kulturbeiteareal pr. bruk med slikt beite var 17 dekar både i 1949 og 1959.

I 1959 ble det oppgitt at 192 000 dekar, eller knapt 2 prosent av jordbruksarealet var eng som lå unyttet. Det er i første rekke natureng og overflatedyrket eng. Nedlagte bruk og engarealer som varig er gått ut av jordbruksarealet er ikke med i denne oppgaven. En håper imidlertid å få belyst dette nærmere ved en særundersøkelse som ble foretatt i forbindelse med tellingen i 1959.

Ved tellingen i 1959 ble det hentet inn oppgaver over jordbruksareal som ble ansett skikket for drift med 4-hjulstraktor. 7.5 mill. dekar ble oppgitt som skikket. Det svarte til 74 prosent av hele jordbruksarealet. De distriktsvise variasjonene er store. I Østfold, Hedmark og Vestfold ble 80—90 prosent regnet som skikket, i Hordaland og Sogn og Fjordane vel 40 prosent.

Plantedyrking under glass.

Både i 1949 og i 1959 ble det hentet inn spesialoppgaver fra veksthusgartnerier over en viss størrelse. Oppgavene fra de to tellingene kan ikke sammenliknes uten videre, bl.a. fordi størrelsesgrensene ikke var de samme.

Oppgavene viser likevel at det har vært en sterk utvikling med

en viss omlegging av driften. Grønnsakdyrkingen under glass har økt, men særlig sterk har økingen vært for blomster til snitt (roser, nelliker m.v.).

I 1959 var det 3 300 bedrifter med over 50 m² under glass. Samlet areal under glass var 2 000 dekar.

Frukttrær og bærbusker.

Tallet på frukttrær økte med 33 prosent i perioden 1949—1959, fra 3.8 til 5.1 mill. Økingen var størst for plommer og epler.

Tallet på bærbusker (rips, solbær og stikkelsbær) økte med 30 prosent, fra 4.0 til 5.2 mill.

En spesialundersøkelse for frukthager med over 50 trær viste at mens det i 1949 var 10 100 hager med gjennomsnittlig 138 trær, var det i 1959 9 300 hager med en gjennomsnittsstørrelse på 198 trær. Disse tallene viser at den egentlige yrkesfrukt dyrking er konsentrert på færre, men større hager.

Frukttrær og bærbusker er av de vanligst dyrkede vekster, men de aller fleste dyrker bare til eget bruk. Av i alt 434 000 bruksenheter i landet (både bygder og byer) var det 290 000 som hadde frukttrær, men hele 163 000 av disse hadde bare 10 trær eller mindre og 94 000 hadde 11—25 trær.

Det var 332 000 som hadde bærbusker, men bare 7 600 hadde mer enn 50 busker.

Skogarealet.

En viser til oversiktsartikkelen «Skogbrukstillingen 1957» av byråsjef Arne L. Aaseth i «Meddelelser fra Det norske myrselskap» nr. 5, 1961.

Da skogbrukstillingen var begrenset til eiendommer med minst 25 dekar skog og/eller skogreisingsareal, skal en bare nevne at i følge Jordbrukstillingen 1959 var det 33 000 bruk som hadde inntil 25 dekar skogareal.

Totalarealet.

En stor del av bruksenheterne har større eller mindre arealer i tillegg til jordbruksarealet. Det kan være skogareal, myr, lyngvidder, fjellvidder m.v.

Ved jordbrukstillingene skal også slikt areal oppgis. Det er imidlertid bare skogarealet som blir spesifisert. Andre arealer samles under uttrykket «annet areal». For alle disse arealene gjelder imidlertid den regelen at bare det som hører direkte til de enkelte bruk som er med i tellingen skal tas med. Felleseie, almenninger osv. er ikke med. Dersom en eier bortforpakter sitt jordbruksareal, mens han selv driver skogen, vil heller ikke dette skogarealet bli med i jordbrukstillingen.

Det samlede totalareal ved de bruk som var med i jordbruksstillingen i 1959 var oppgitt til 76 mill. dekar eller fjerdeparten av rikets landareal.

Følgende oppstilling viser hvordan bruksenhetene fordeler seg etter totalareal.

Med inntil 5 dekar ..	219 100	Med 200.1— 500 dekar	37 900
» 5.1— 20 » ..	37 300	» 500.1—1000 »	16 600
» 20.1— 50 » ..	37 000	» 1000.1—5000 »	13 300
» 50.1—100 » ..	35 400	» over 5000 »	1 600
» 100.1—200 » ..	35 700		

Nydyrking.

Oppgavene over nydyrking gjelder tidsrommet 20. juni 1949—20. juni 1959. Det lange tidsrommet som oppgavene skal dekke, brukerskifte m. v. gjør at disse oppgavene blir noe usikre.

Ifølge oppgavene til tellingen ble det i 10-årsperioden fulldyrket 512 000 dekar. Av dette var 193 000 dekar tidligere natureng og overflatedyrket jord og 115 000 dekar produktiv skog.

Etter oppgavene ble det overflatedyrket 130 000 dekar i samme tidsrom. Av dette var 28 000 dekar tidligere skog.

Tellingen i 1949 viste, for perioden 1939—1949, 261 000 dekar fulldyrket og 97 000 dekar overflatedyrket.

Areal skikket for oppdyrking.

Oppgavene over areal som er skikket for framtidig oppdyrking hører også til de mer usikre. For det første omfatter oppgavene bare det arealet som er knyttet direkte til de enkelte bruk. Felles-eie, almenninger og arealer ellers som ikke er knyttet direkte til de bruk som er med i tellingen, faller utenom.

For det andre vil det bero på det subjektive skjønn hva som skal regnes som dyrkbart. Vurderingen vil dessuten rette seg etter økonomiske forhold, teknikkens utvikling, arbeidskraft m.v.

I tellingsinstruksjonen heter det: «Det er ikke bare spørsmål om det er teknisk mulig å dyrke opp jorda, men også om det blir ansett å være formålstjenlig.»

Oppgavene for 1959 viser at 2 840 000 dekar ble ansett som skikket til fulldyrking og 740 000 dekar bare til overflatedyrking.

I 1949 ble det oppgitt 2 720 000 dekar som skikket til fulldyrking og 570 000 dekar bare til overflatedyrking.

Av det samlede areal skikket til oppdyrking i 1959 var 700 000 dekar produktiv skog. Av det oppgitte dyrkingsareal var 2.4 mill. dekar ansett som skikket til drift med 4-hjulstraktor etter oppdyrking.

Tabell 4 viser areal skikket for oppdyrking i de enkelte fylker og ved bruk av forskjellig størrelse.

Tabell 4. *Areal skikket for oppdyrking. Dekar.*

	Til full- dyrking	Bare til over- flate- dyrking	I alt	Av dette skikket til drift med 4-hjuls- traktor etter oppdyrking	Tall bruk med dyrkings- areal	Dekar dyrkings- areal pr. bruk med slikt areal
Østfold	22 106	3 067	25 173	16 549	959	26.2
Akershus og Oslo	61 909	5 383	67 292	48 480	1 780	37.8
Hedmark	196 794	21 399	218 193	168 456	8 361	26.1
Oppland	164 054	24 303	188 357	137 689	8 953	21.0
Buskerud	43 566	7 358	50 924	35 559	3 201	15.9
Vestfold	22 194	2 684	24 878	18 553	985	25.3
Telemark	37 320	8 964	46 284	31 566	2 758	16.8
Aust-Agder	22 812	3 353	26 165	16 984	1 528	17.1
Vest-Agder	53 961	23 076	77 037	48 076	3 475	22.2
Rogaland	182 733	133 336	316 069	182 236	7 327	43.1
Hordaland og Bergen	131 906	97 416	229 322	102 082	8 749	26.2
Sogn og Fjordane ...	125 802	63 419	189 221	74 308	7 633	24.8
Møre og Romsdal ...	298 553	77 500	376 053	231 240	11 389	33.0
Sør-Trøndelag	201 225	36 521	237 746	180 077	6 564	36.2
Nord-Trøndelag	256 686	56 402	313 088	247 954	5 999	52.2
Nordland	541 865	97 318	639 183	460 917	15 082	42.4
Troms	366 888	65 486	432 374	334 347	9 846	43.9
Finnmark	111 126	15 665	126 791	88 066	3 707	34.2
Riket etter bruks- størrelse:						
Kl. 0. Uten jordbr- areal	1 333	115	1 448	613	53	27.3
» 1. Inntil 2 da ...	24 946	3 439	28 385	19 329	4 362	6.5
» 2. 2.1- 5 »	28 608	5 154	33 762	21 390	3 045	11.1
» 3. 5.1- 10 »	66 613	12 205	78 818	49 642	5 394	14.6
» 4. 10.1- 20 »	266 302	56 154	322 456	209 601	16 763	19.2
» 5. 20.1- 35 »	535 253	124 670	659 923	436 430	23 665	27.9
» 6. 35.1- 50 »	545 736	146 348	692 084	465 351	19 372	35.7
» 7. 50.1- 75 »	593 716	189 057	782 773	522 578	18 231	42.9
» 8. 75.1- 100 »	295 796	94 460	390 256	264 045	7 880	49.5
» 9. 100.1- 200 »	320 098	83 607	403 705	287 962	7 276	55.5
» 10. 200.1- 500 »	131 711	22 106	153 817	117 237	2 037	75.5
» 11. 500.1-1000 »	24 177	3 910	28 087	21 450	200	140.4
» 12. Over 1000 »	7 211	1 425	8 636	7 511	18	479.8
I alt	2 841 500	742 650	3 584 150	2 423 139	108 296	33.1
Av dette i bygdene ...	2 837 495	740 245	3 577 740	2 420 185	108 124	33.1
Bygdene 1949	2 721 518	572 814	3 294 332	—	119 408	27.6

Tabell 5 gir en oversikt som viser brukene fordelt etter både jordbruksareal og dyrkingsareal.

Tabell 5. Brukene etter jordbruksareal og areal skikket for oppdyrking.

	Bruk i alt	Med dyrkingsareal				
		Inntil 10 da	10.1-20 da	20.1-50 da	50.1-100 da	Over 100 da
Kl. 0-2. Inntil 5 da jordbr. areal	235 605	6 266	511	473	159	51
» 3. 5.1-10 » »	19 414	3 729	749	656	192	68
» 4. 10.1-20 » »	40 889	9 258	3 654	2 630	937	284
» 5. 20.1-35 » »	43 718	10 190	5 482	5 319	1 838	836
» 6. 35.1-50 » »	31 809	6 357	4 655	5 299	2 076	985
» 7. 50.1-75 » »	28 769	4 709	4 230	5 801	2 309	1 182
» 8. 75.1-100 » »	13 357	1 620	1 659	2 717	1 222	662
» 9. 100.1-200 » »	15 074	1 329	1 449	2 371	1 288	839
» 10. 200.1-500 » »	4 870	304	354	591	438	350
» 11. 500.1-1000 » »	372	10	22	48	46	74
» 12. Over 1000 » »	43	—	—	1	4	13
Hele riket	433 920	43 772	22 765	25 906	10 509	5 344
Av dette bygdene	378 344	43 716	22 731	25 854	10 488	5 335
Bygdene 1949	336 574	56 403	24 187	25 276	9 176	4 366

Husdyrholdet.

Tabell 6 gir et grovt bilde av husdyrholdets utvikling i tiåret 1949—1959. Oppgavene gjelder samlet dyretall pr. 20. juni. For sammenlikningens skyld er det regnet med rikets bygder både i 1949 og 1959.

Tabell 6. Husdyrhold pr. 20. juni.

	Dyretall		Tall husdyrholdere		Dyr pr. husdyrholder	
	1949	1959	1949	1959	1949	1959
Hester	197 476	115 939	131 294	95 796	1.5	1.2
Mjølkekyr	766 923	594 498	203 818	150 235	3.8	4.0
Sauer	1 735 408	1 801 292	150 422	109 192	11.5	16.5
Geiter	146 577	100 884	19 316	7 156	7.6	14.1
Svin	412 709	467 135	151 614	101 911	2.7	4.6
Voksne høns	3 694 409	3 007 000	176 032	100 396	21.0	30.0

Det mest iøynefallende trekk i utviklingen er reduksjonen i tall husdyrholdere. Dette gjør seg gjeldende for alle dyrearter. Også samlet dyretall er sterkt redusert når det gjelder hest, kyr, geit og høns. Bortsett fra hest er imidlertid buskapstallet relativt sterkere redusert enn dyretallet. Dette gir seg utslag i større gjennomsnittlig dyretall pr. bruk som har de enkelte dyreslag.

Hestetallet ble redusert med 41 prosent fra 1949 til 1959. Denne store nedgangen har bl.a. sammenheng med den sterke mekaniseringen i jordbruket.

Det har vært sterke endringer i aldersfordelingen for hestene. I 1949 var 9 prosent av hestene under 3 år, 13 prosent var 3 og 4 år, 68 prosent 5—16 år og 10 prosent over 16 år. I 1959 var de tilsvarende prosenttall 6, 4, 59 og 31. I 1959 var nærmere tredjeparten av hestene over 16 år, mens det var lite unghest.

Samlet storfetall er redusert med 10 prosent siden 1949 — fra 1 227 000 til 1 104 000. For mjølkekyr er reduksjonen 23 prosent. Økt avdrått pr. ku har imidlertid opphevet reduksjonen i dyretallet, slik at samlet mjølkeproduksjon var like stor i 1959 som i 1949. Kutallet er sterkest redusert på Østlandet og i Agder.

Tallet på sauer var litt større i 1959 enn i 1949. Det er lammetallet som har økt. I 1949 var det 0,94 lam pr. voksen sau (over 1 år), i 1959 var det 1.10.

Geitetallet er redusert i alle fylker unntatt Møre og Romsdal og Troms.

Tallet på svin var 13 prosent større enn i 1949. Økingen falt i første rekke på Østlandet, Rogaland og Nord-Trøndelag.

Tallet på voksne høns er redusert med 19 prosent. I Troms og Finnmark var det relativt sterk øking, mens alle de andre fylkene viste nedgang.

Pelsdyrholdet har gjennomgått en særdeles sterk omlegging. I 1949 var det sølvreven som var tallrikest og det var flere blårev enn mink. I 1959 utgjorde minken over 90 prosent av samlet tall pelsdyr. Mens tallet på mink var mer enn tidoblet siden 1949, viste blårev en mindre nedgang, og tallet på sølv- og platinarev var redusert til noen få tusen dyr.

Mekaniseringen.

Mekaniseringen innen jordbruket har gjennomgått en særdeles sterk utvikling i perioden 1949—1959. Det er i første rekke overgangen til traktor og traktorredskap som preger utviklingen. Oppgavene over redskaper og maskiner ble derfor sterkt utvidet ved tellingen i 1959. I grove trekk får en imidlertid et godt bilde av utviklingen ved hjelp av noen få tellingsobjekter.

Tallet på traktorer økte fra knapt 10 000 i 1949 til over 55 000 i 1959. Over 10 000 av traktorene i 1959 var 2-hjulstraktorer. I 1949 var det bare et par hundre slike traktorer. 2-hjulstraktorene er særlig tallrike i Hordaland og Sogn og Fjordane. Der var det flere av disse enn av 4-hjulstraktorer.

Traktortallet har økt meget sterkt i alle fylkene.

I 1949 ble det nyttet traktor i større eller mindre grad på 32 000 bruk, i 1959 på 169 000. Traktorene har i stadig større grad

vunnet innpass også på mindre bruk og i distrikter hvor det tidligere var lite vanlig med traktor. I 1949 hadde brukene med inntil 100 dekar jordbruksareal en tredjedel av samtlige traktorer. I 1959 var nærmere to tredjeparter å finne ved disse brukene.

I 1959 var det 185 dekar jordbruksareal for hver traktor, mot 1 075 dekar i 1949.

Det kan ellers nevnes at tallet på skurtreskere økte fra vel 100 i 1949 til 4 700 i 1959, og tallet på selvbindere fra 11 000 til 14 000.

Ved tellingen i 1959 ble det også spurt etter tallet på grøftemaskiner. Det ble oppgitt 1 800 graveskuffemaskiner og 2 400 andre grøftemaskiner. 20 000 gav opp at de siste år hadde leid eller lånt slike maskiner.

Tallet på mjølkemaskinanlegg økte fra vel 6 000 i 1949 til 40 000 i 1959. I 1949 var det mjølkemaskin på 3.1 prosent av brukene med mjølkekyr. I 1959 var det vel 26 prosent.

Salg av produkter fra brukene.

Ved tellingen i 1959 ble det for en rekke produkter spurt om det foregikk salg fra brukene, regulært eller tilfeldig. Det ble ikke spurt etter de omsatte mengder.

Følgende oppstilling gir en oversikt for hele landet:

	<i>Tall bruk med salg</i>	
	Regulært	Tilfeldig
Korn	24 504	7 410
Poteter	31 470	28 238
Høy	15 586	11 913
Grønnsaker	7 875	3 673
Frukt	10 638	10 817
Hagebær	9 992	12 614
Mjølke	112 647	9 771
Smør	11 069	2 944
Kjøtt	98 017	33 541
Flesk	39 795	17 390
Egg	37 640	16 991
Ull	51 400	18 361
Tømmer og ved	33 604	24 061

Foruten de tellingsobjekter som er omtalt i denne artikkelen, ble det ved Jordbrukstelingen 1959 hentet inn en rekke andre opplysninger. Det gjelder bl.a. eie- og leieforhold (selveiere, forpakning osv.), brukernes alder og fagutdanning og i hvilken grad de har andre yrker ved siden av bruket. Videre har en oppgaver over arbeidskraften på brukene, over driftsbygninger og våningshus, silofør, kjøp av driftsmidler, vatning m.v.

Disse oppgavene blir behandlet i en senere artikkel.